MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Päätoimittaja
Lauri Kontro
Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

Mitä mitättömämpi asia, sitä varmemmin siihen on keksitty joku älytön sääntö, tarkastus tai testi. **MERI ALARANTA-SAUKKO BYROKRATIASTA SUOMENMAASSA**

Siltarumpupolitiikka aina ajankohtaista

Liikenneväylien pitäminen edes välttävässä kunnossa on suomalaisen elinkeinoelämän toimivuuden ja ennen kaikkea tehokkuuden kannalta elintärkeää. Ilman toimivaa liikennettä eivät ihmiset, raaka-aineet ja valmiit tuotteet pääse oikeaan aikaan oikeaan paikkaan.

Liikenneväylien kunnossapito on yksi yhteiskunnan tärkeimmistä tehtävistä. Tämä tehtävä on laiminlyöty jo pidemmän aikaa. Kyse ei ole pelkästään tieliikenteestä vaan tilanne on samanlainen myös rautateiden ja vesiliikenteen osalta.

Pelkästään teiden korjausvelkaa on kertynyt jo noin kaksi miljardia euroa. Muutosta parempaan ei ole näköpiirissä, koska lisää rahaa teiden kunnostamiseen ei ole luvassa.

Liikennevirasto arvioi keväällä, että rakennuskustannusten nousun johdosta teiden kunnossapitoon varattujen määrärahojen ostovoima on tällä hallituskaudella pienentynyt 15 prosenttia.

Liikenneviraston pääjohtaja Antti Venäläinen ennakoi, että kymmenen vuoden kuluttua Suomen tiestö on samassa kunnossa kuin se oli 1960-luvulla (Locus-lehti 2/2013).

Esimerkiksi teiden asfaltointiin varatut määrärahat riittävät tänä vuonna vain puoleen tarpeesta. Koska rahaa ei riitä päällysteiden korjaamiseen, yhtenä vaihtoehtona on päällysteen poistaminen kokonaan.

Tienpidon painopisteen siirtyminen yhä enemmän pääteiden kunnossapitoon johtaa siihen, ettei näillä pääteillä ole tulevaisuudessa paljonkaan kuljetettavaa. Valtaosa teollisuuden sekä maa- ja metsätalouden kuljetuksista lähtee alempiasteisten teiden varsilta.

Teiden kestävyyttäkin suurempi huoli on siltojen kantokyky. Liikenneviraston ja elykeskusten tekemän kartoituksen mukaan siltojen kunto on osoittautunut arvioituakin huonommaksi.

Painorajoitettujen siltojen määrä yleisillä teillä onkin lisääntymässä 140 sillasta yli 500 siltaan. Lisää rajoituksia on tulossa myös kuntien ylläpitämille teille sekä yksityisteille. Pelkästään yksityisteillä on yli 20 000 siltaa.

Sen sijaan, että teiden ja siltojen kunnossapitoon olisi osoitettu lisää rahaa, hallitus päätti nostaa lokakuun alusta lähtien tavarankuljetusajoneuvojen suurimman sallitun painon 60 tonnista 76 tonniin. Päätöstä perusteltiin kuljetusten kilpailukyvyn parantamisella ja päästöjen vähentymisellä.

Suomalaiset sillat ovat ennakoituakin huonommassa kunnossa.

Päätöstä tehtäessä unohtui, etteivät tiet ja sillat tahdo kestää edes kevyempää liikennettä.

Pohjois-Pohjanmaan elykeskuksen suunnitteluyksikön päällikön Risto Leppäsen mukaan heidän alueellaan siltojen kunnostustarve on moninkertainen nykyisiin mahdollisuuksiin verrattuna (MT 21.10.).

Painorajoitteisia siltoja oli Pohjois-Pohjanmaalla ennen painorajojen nostoa parikymmentä. Nyt niitä on noin 70 kappaletta. Usein ainoa keino sopeutua raskaampiin kuormiin onkin painorajoituskyltti. Tilanne on samansuuntainen koko maassa.

HK Scanin toimitusjohtaja Hannu Kottonen pelkää kuljetuskustannusten nousevan pahimmassa tapauksessa kymmeniä prosentteja. Hän epäilee, että liikenne- ja viestintäministeriössä on unohdettu, kuinka paljon tavaraa kulkee maaseudun pienemmillä teillä.

Kottosen mukaan nyt tarvittaisiin suunnitelmia siltojen korjaamiseksi.

Näyttää selvältä, ettei odotettuja hyötyjä painorajojen nostamisesta saada. Hyödyt uppoavat siltojen ja teiden kestämättömyyteen.

Muutamia vuosia sitten teistä ja silloista huolta kantaneita kansanedustajia nimiteltiin pilkallisesti siltarumpupoliitikoiksi. Pilkka oli silloin ja on myös nyt aiheeton. Siltarumpupolitiikalla pidetään elintärkeät liikenneväylät kunnossa.

> **Pelkästään yksityisteillä on yli 20 000 siltaa.**

Ylilyönnit korjattava

Sisäministeriö on todennut, että aselupien peruutuksissa ja uusien lupien epäämisessä on tapahtunut ylilyöntejä. Lupia on peruttu liian heppoisista syistä eivätkä kaikki hakijat ole saaneet lupia, vaikka laki olisi edellyttänyt luvan myöntämistä.

Aselupapäätöksistä on tehty satamäärin valituksia. Monissa tapauksissa hallinto-oikeus on kumonnut poliisin tekemän päätöksen.

Uusi aselaki astui voimaan vasta muutama vuosi sitten. Poliisi ja aseita tarvitsevat kansalaiset kuten metsästäjät, reserviläiset ja urheiluampujat ovat sen jälkeen opetelleet uusia sääntöjä.

Poliisilla on ollut korostetun tiukka linja aselupien peruutuksissa. Lupa on saatettu perua jopa pienestä liikennerikkomuksesta tai metsällä tapahtuneesta vahingosta. Linja on vielä vaihdellut luvattoman paljon poliisipiirien välillä.

Tällainen ei tietenkään ole ollut lainsäätäjän tarkoitus. Sisäministeriö ilmoittaakin nyt, että se laittaa aselupapäätösten yhtenäistämisohjeen ajan tasalle. Oikeusvaltiossa kansalaisia pitää käsitellä yhtäläisesti asuinpaikasta riippumatta.

Suomen aselaki on nykyisin yksi parhaista koko EU:ssa. Aselakiuudistuksen seuraava vaihe kohdistuu ampumaratoihin. Samalla täsmennetään aseiden säilytykseen liittyviä säädöksiä. Nämä uudistukset ovat kannatettavia ja parantavat aseturvallisuutta entisestään.

Aselait puhuttavat muuallakin. EU:n komissio ilmoitti, että se avaa EU:n tuliasedirektiivin. Suomen näkökulmasta direktiivin muuttaminen on tarpeetonta, mutta monissa muissa maissa aselait ovat vielä puutteellisia.

Tärkeintä olisi estää laittomien aseiden virta Eurooppaan. Se on tehtävä, jonka edessä EU on tähän asti ollut voimaton.

VIERASYLIÖ

Teollisuustarinoiden uinuva maaseutu

Suomen suureen kansalliseen tarinaan kuuluu olennaisena osana kertomus tehtaiden hyvinvointia tuovasta roolista. Lukuisissa teollisuustarinoissa suuri teollisuuslaitos nousee syrjäiselle seudulla ja tuo mukanaan nykyajan ja hyvinvoinnin.

Mahdollisia tehtaan tuomia haittoja, kuten hajua ja jätevettä, ilman ja ympäristön pilaantumista tarinassa opetetaan sietämään välttämättömänä pahana: raha se on, joka haisee.

Jokaiseen suomalaiseen vanhaan teollisuuslaitokseen liittyy oma syntytarinansa, joka toistaa samaa kaavaa. Jonkin sortin kylähullu ennustaa tulevista rikkauksista: malmi löytyy, tehdas avataan ja vauraus paikkakunnalla lisääntyy.

Teollisuustarinoissa ympäröivä maaseutu on yleensä kurjaa ja vanhakantaista. Esimerkiksi Outokummun kaivoksen kohdalla puhuttiin köyhästä Kuusjärven kunnasta ja sen nälkäkummusta, jonka kaivostoiminta pelasti. Yhtiön kerrotaan tuoneen paikkakunnalle terveydenhoidon, sosiaaliset edut, tiet ja koulut.

Tarinaa teollisuuden tuomasta edistyksestä on pidetty aktiivisesti yllä. Kaivoksen alkuaikoina Kuusjärven kunnan köyhyyttä ja syrjäisyyttä tietoisesti korostettiin. Eräs kaivoksen johtaja piti jopa karhua elättinään. Tällä hän halusi osoittaa vierailleen, millaista erämaata Outokumpu ja koko Pohjois-Karjala olivat.

Tarinoilla on totuusarvonsa, mutta teollistumisen kääntöpuoli jää usein kertomatta. Teollisuuslaitoksen tullessa ympäristö, maa- ja metsätalous joutuivat kärsimään. Niin myös kävi myös Outokummun rinteitä viljelleille talollisille.

Järvet muuttuivat jätealtaiksi

Outokummun kaivos avattiin vuonna 1910. Kuusjärven isännät ilmaisivat huolensa ympäristön pilaantumisesta ensimmäisen kerran jo vuonna 1918.

Paikallisista asukkaista ja heidän huolistaan ei välitetty. Muistitiedon mukaan kaivoksen johtaja ajoi vesien pilaantumisesta lakki kourassa valittamaan tulleet isäntämiehet ulos huoneestaan.

Kummun rinteellä toimineen kuparitehtaan (1913–1929) rikkipitoiset savukaasut muuttivat Outokummun ympäristön autiomaaksi, mutta koska maat kuuluivat yhtiölle, ei valituksia kuunneltu.

Ympäristö noin puolentoista kilometrin säteellä tehtaasta oli autio ja musta, mutta uutuuttaan tehokkuutta uhkuvat kaivos- ja rikastuslaitokset loivat kuvaa eteenpäin menevästä paikkakunnasta.

Outokummussa konkretisoitui Mika Waltarin ja Olavi Paavolainen konekultin leimaama 1920-lukulainen tulenkantaja-lyriikka.

Kuparitehtaan päästöt rajoittuivat pääasiassa yhtiön maiden sisälle, mutta jätevedet koskettivat laajaa aluetta kaivoksen alapuolella. Kaivosyhtiön ja ympäröivät maaseudun välit joutuivat koetukselle.

Kaivoksen jäteliemi laskettiin sellaisenaan Outolampeen, joka muuttui jätealtaaksi, outokumpulaisittain sumpiksi. Suojapadot eivät jätelientä pidätelleet. Myrkyllistä vettä pääsi myös pohjaveteen.

Jätevesikysymys kärjistyi 1950-luvulla, jolloin avattiin uusi Keretin kaivos (1954–1989). Keretin rikastamon jätevedet johdettiin samoin suoraan lähijärveen, josta ne valuivat alapuoliseen vesistöön.

Pitkä oikeustaistelu sumppia vastaan

Maanomistajat vaativat yhtiötä vastuuseen pohjaveden ja järvien pilaamisesta.

Kaivosyhtiö piti 300 maanomistajan vaatimusta korvauksista sotaretkenä yhtiötä vastaan. Sen mielestä kaivoksen jätevedet erosivat täysin paperitehtaitten jätevesistä ja asumajätevesistä, koska kaivoksen jäte ei kuluttanut happea.

Sulfaattikaan ei ollut myrkyllistä – samaa ainetta sai ostaa kaupasta karjalle klaubersuolana. Kaikki karjasairaudet, pienetkin tulehdukset pantiin syyttä kaivoksen niskaan, väitti yhtiö.

Mitään lainvastaista ei yhtiön mukaan ollut edes tapahtunut, sillä vasta vuonna 1962 voimaanastunut vesilaki kielsi selkeästi pohjavesien pilaamisen.

Jätevesikysymyksestä tehtiin lukuisia valituksia, mutta vasta oikeuskanslerille tehty kantelu tuotti tulosta. Viranomaiset määrättiin ryhtymään toimenpiteisiin syytteen nostamiseksi.

> **Raha se on, joka haisee.**

Oikeusprosessi oli pitkä. Lopulta vuonna 1971 kaivoksen johto tuomittiin peräti 15 markan päiväsakkoihin ”jatkevasta ryhtymisestä vesistön pilaamista aiheuttavaan toimenpiteeseen”. Outokumpu Oy määrättiin korvaamaan kaikkien asianomistajien oikeudenkäyntikulut.

Yhtiö sopi maanomistajien kanssa korvauksista. Se kaivautti useita kaivoja ja veti vesijohdot saastuneen alueen talouksiin ja laitumille. Kuolleet kalat yhtiö maksoi jakokunnalle.

Tilanne kärjistyi uudelleen, kun pohjavesistä löydettiin 1960-luvun alussa malmin rikastuksessa käytettyä syanidia. Kaivosyhtiö toi julkisuuteen syanidista valittaneiden nimiä ja pyrki osoittamaan heidät edistystä tuovan kaivostoiminnan vastustajaksi.

Itä-Suomen vesioikeus tuomitsi Outokumpu Oy:n kesällä 1964, mutta korkein hallinto-oikeuteen vapautti yhtiön vastuusta. Yhtiön mukaan pohjavesianalyysi oli tehty epäluotettavalla menetelmällä, toisekseen yhtiön pilaamien jätevesien vaikutus ei voinut sen oman näkemyksen mukaan edes ulottua sille alueelle, josta näyte oli otettu.

Viranomaisten mielestä syanidimäärät eivät antaneet aihetta huolestumiseen.

Jätelientä metrin kerros

Yhtiö ryhtyi painostuksen alla neutralisoimaan jätevesiään.

Vaikka kalat pystyivät kalkituksen jälkeen elämään järvessä, muodosti jäteliemi Sysmäjärven pohjaan metrin paksuisen kerroksen.

Yhtiö suunnitteli laskea Sysmäjärvi ja jätekerros Heposelkään, Suur-Saimaan pohjoisimpaan lahteen. Hanke kaatui alapuolisten rantaasukkaiden ja viljelijöiden vastustukseen.

Kaivostoiminta Outokummussa päättyi 1989, mutta kaivosalueelta valuu edelleen vettä Saimaan vesistöön. Neutralointia jatketaan.

Kaivoksen jätealueelle tehdyt eläintarhasuunnitelmat eivät toteutuneet, kuten ei myöskään neuvostoliittolaisten kanssa suunniteltu avaruusmaisema kuukulkijoineen.

Kaikkiaan 140 hehtaarin suuruiset jätealueet (sivukivi- ja rikastushiekka-alueet) peitettiin turpeella ja metsitettiin. Osa jätealueesta onnistuttiin muuttamaan golfkentäksi. Samalla paikalla, missä nyt pelataan golfia, lainehti aikoinaan kalaisa järvi. Outolampi ilmestyi uudelleen, mutta eri paikkaan, paljon alkuperäistä pienempänä ja kuolleena.

Kaivos synnytti Outokummun kaupungin, mutta jätti myös jälkensä luontoon. Maa-, metsä- ja kalatalous maksoivat edistyksestä kovan hinnan.

ISMO BJÖRN
Kirjoittaja on dosentti Itä-Suomen yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksessa.

PÄIVÄN KUVA

ASKO KETTUNEN

Metsäpeuran aamutoimet

Metsäpeurat hiippailivat maanantaina aamu-usvan saattelemana Lieksan Kivivaaran Tetrisuolla. Tokassa oli kymmenen peuraa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos suunnittelee seurantapannan asentamista muutamalle, jotta eläinten liikkeistä saataisiin tietoa.
Kainuussa ja Suomenselällä elää yhteensä noin 1 800 metsäpeuraa. Metsäpeurojen kokonaismäärä on pysynyt viime vuosina ennallaan.

KOLUMNI: KAIJALEENA RUNSTEN

Uudelle Mandelalle tilaus

Afrikan suurin maatalousmaa, Etelä-Afrikka, kärsii historian painolastista eli rotuerotteluajan synkistä muistoista sekä tuolta ajalta periytyvistä tuloeroista.

Tuloerot ovat viime vuosina vain pahentuneet, mikä on sama ilmiö kuin muun muassa Suomessa. Lähtötilanne on vain Etelä-Afrikassa ollut ihan toinen.

Kuten Afrikassa yleensä, köyhyys kasaantuu maaseudulle. Heikoimmassa asemassa ovat ne omatarveviljelmät, joissa päävastuun tilasta ja perheestä kantaa nainen. Heillä on kaikista tiloista puolet.

Ruokaturvan kehittymistä ei edistä se, että viljelijäjärjestöjäkin on jakautuneen historian ansiosta neljä.

Kaupallisia maatiloja niin Etelä-Afrikassa kuin naapurimaassa Mosambikissa edustaa Agri SA. Sen jäsenistöstä enemmistö on mustia, mutta silti myyntiin päätyvästä ruuasta arviolta jopa 97 prosenttia tuotetaan valkoisten omistamilla tiloilla. Muutamat värilliset menestyneet tuottajat viljelevät hyvin erikoistuneita, yleensä pientiloja.

AFASA (African Farmers´Association of South Africa) ja NAFU (National African Farmer´s Union) ovat mustien pienviljelijöiden järjestöjä.

Neljäs järjestö on TAU SA. Sen jäsenistä monet lukevat itsensä niin sanottuun buurivaestöön, joka periytyy eteläiseen Afrikkaan 1600–1800-luvuilla saapuneista hollantilaisista.

Muut tuottajat pitävät selvää hajurakoa TAU:hun, jonka joukoista löytyy myös äärioikeistolaisia.

Viljelijät väriin katsomatta tahtoisivat työrauhan. He haluaisivat keskittyä kehittämään tilojensa tuottavuutta, koska ruuan tarve maassa on ilmeinen, totesi ASAFA:n puheenjohtaja Mike Mlengana.

Saman viestin sain kuulla Agrin riveistä. Ruuantuotanto on laskussa, koska poliittisen epävarmuuden viljelijät eivät uskalla investoida. Ilmastonmuutoksen ja väestönkasvun myötä tuotanto käy ennestäänkin kuivassa Etelä-Afrikassa yhä haasteellisemmaksi.

Yhteismailla tai pientilkuilla viljelevien tuottajien on lähes mahdoton kohentaa perheensä toimeentuloa. Heidän on vaikea lunastaa itselleen tilaa, vaikka maata olisikin tarjolla. Kun ei ole omia varoja eikä pankkikaan anna luottoa, tilan kehittäminen ei onnistu.

> **Viljelijät väriin katsomatta tahtoisivat työrauhan.**

kaijaleena.runsten@maaseuduntulevaisuus.fi

Etelä-Afrikasta löytyvät siis ääripäät: taloudellisen vaurauden suomat mahdollisuudet ja köyhyys. Raju jako on oivaa kasvualustaa poliittiselle liikehdinnälle.

Maaseudulla ääriryhmien toiminta tunnetaan karmealla tavalla. Yksittäiset väkivaltaiset iskut valkoisia tilanomistajia kohtaan ovat jatkuneet pari vuosikymmentä. Niissä on kuollut niin isäntiä kuin työntekijöitä.

Nyt on mukaan tullut myös se, että köyhät työntekijät ovat - ymmärrettävästi - alkaneet vaatia tasapuolisempaa toimeentuloa. He haluaisivat vauraamman väen tavoin kotiinsa television ja lapsilleen kännykät.

Kaivoksilta alkanut liikehdintä levisi ensin raskaaseen teollisuuteen. Sitten lakkoiltiin lounaiskulman suurilla viinitiloilla kesken viime kasvukauden, mikä jarrutti sadonkorjuuta.

Väkivallan perinne on omiaan ylläpitämään kierrettä: rauhallisesti alkaneet lakot kiihtyivät tuhoa aiheuttaneiksi mellakoiksi.

Vaikka tahtoa puhaltaa yhteen hiileen on, keinot puuttuvat. Neuvottomuus kuultaa läpi puolin ja toisin. Ei ole esimerkiksi yhtenäistä näkemystä siitä, pitäisikö työehdoista neuvotella paikallisesti vai kansallisesti.

Oman lisänsä aiheuttaa se, että vuonna 1994 aloitettu maa-alueiden uusjako on ollut kaikille suuri pettymys. Sen oli tarkoitus siirtää maata mustalle väestölle ja siten vähentää köyhyyttä.

Välittäjäksi tarvittaisiin uutta Mandelaa.

Etelä-Afrikan parlamentissa on edustajia 12 ryhmittymästä. Periaatteessa se on hyvin moniääninen ihan niin kuin maa on etnisesti värikäs. Eteläafrikkalaiset kutsuvatkin kotimaataan sateenkaarivaltioksi.

Suurimman puolueen asemaa on apartheidin lopulta asti pitänyt koko ajan ANC. Sillä on parlamentissa kahden kolmasosan enemmistö. Sen hiipumista povaavat nyt niin viljelijät, tutkijat, lehdistö kuin taksikuskit.

ANC:lla on selvästi suuria vaikeuksia osoittaa, onko se tehnyt mitään köyhimmän kansanosan hyväksi. Kaikenkokoisten maatilojen ja niiden työväestön tilanteesta sekä maaseudun köyhyydestä tulee takuuvarmasti yksi vaalien kuumimmista aiheista.

LEHTIKATSAUS

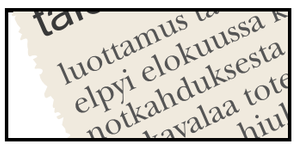

Brysselissä eivät susista ymmärrä

Savon Sanomat pohti maanantaina EU-johtoista suurpetopolitiikkaa. Susiin on ollut tottuminen Savossakin.
”Suhtautumisessa suurpetoihin Suomi joutuu mukautumaan Euroopan unioniin yhteisiin tavoitteisiin. Maaseudulla metsien keskellä elävien on ylivoimaisen vaikeaa ymmärtää, miten Brysselin direktiivintekijät ovat viisaampia esimerkiksi susiasioissa kuin he itse, jotka joutuvat elämään susien seurassa.

Savossa suurpedot eivät uhkaa sentään kokonaista elinkeinoa samalla tavoin kuin poronhoitoalueella, jossa pienet vasat ovat kyvyttömiä puolustamaan itseään. Pahin ongelma on se alitajuinen pelko, jota erityisesti sudet ihmisissä aiheuttavat.”